

Arčiau piliečių, ar arčiau rinkos? Lietuvos savivaldybių tarybų narių veiklos prioritetų vertinimas¹

IEVA DRYŽAITĖ, JURGA BUČAITĖ-VILKĖ, AISTĖ LAZAUSKIENĖ
VIKTORIJA BARANAUSKIENĖ

Vytauto Didžiojo universiteto Vytauto Kavolio transdisciplininių tyrimų institutas, Jonavos g. 66-212, 44191 Kaunas, Lietuva
El. paštas: ieva.dryzaite@vdu.lt; jurga.bucaite-vilke@vdu.lt; aiste.lazauskiene@vdu.lt; viktorija.baranauskiene@vdu.lt

Pastaraisiais dešimtmečiais diskusijos dėl vietos politikos svarbos tapo esminės, siekiant suvokti vietos demokratijos kokybę lemiančius pokyčius. Šiame straipsnyje nagrinėjama vietos politikų svarba demokratijos kokybei ir savivaldos veiklos prioritetų formavimui neoliberalios politikos kontekste. Teigiama, kad vietos politikai, būdami arčiausiai piliečių, gali reikšmingai prisidėti prie vietos demokratijos stiprinimo arba ją silpninti, priklausomai nuo savo politinių nuostatų ir veiklos kryptių. Remiantis kiekybinio tyrimo duomenimis, kurio metu buvo apklausti Lietuvos savivaldybių tarybų nariai, analizuojama, kaip formuojasi skirtingi politikų požiūriai į socialinę gerovę ir ekonominę konkurencingumą, aptariami politikų veiklos prioritetai ir jų supratimas apie savo vaidmenį savivaldoje. Moksliniai rezultatai prisideda prie diskusijos apie demokratinės sistemos kaitą ir vietos politinės lyderystės transformacijas.

Raktažodžiai: vietos demokratija, savivaldybių tarybų nariai, politiko vaidmuo, savivalda, Lietuva

IVADAS

Jau kelis dešimtmečius diskutuojama apie vietos demokratijos kokybę ir politikų bei piliečių vaidmenį ją kuriant. Sutariama, kad labai svarbūs yra savivaldybių lygmens sprendimai, tokie kaip infrastruktūros vystymas, viešųjų paslaugų prieinamumo užtikrinimas, plačios socialinės politikos įgyvendinimas, gyventojų demokratinio dalyvavimo skatinimas, nes jie tiesiogiai veikia vietos žmonių kasdienį gyvenimą. Tačiau rinkos ekonomikos kontekste vietos politikai susiduria su rizika tapti tik rinkos logika grįstų reformų vykdytojais, o ne socialinės atsakomybės įgyvendintojais (Brenner 2004). Taigi, svarbu suprasti, kodėl vietos politikai yra svarbūs kalbant apie demokratijos kokybės užtikrinimą. Sutariama, kad vietos demokratijos kokybė dažnai priklauso ne tik nuo pilietinio sektoriaus aktyvumo, bet ir nuo vietos politikų aktyvaus įsitraukimo formuojant savivaldos darbotvarkes (Egner, Sweeting, Klok 2013).

¹ Straipsnis parengtas įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos projektą „Kaip keičiasi vietos politiko vaidmuo savivaldoje: lyderystė, institucijos ir bendruomenės“ (Nr. S-MIP-23-17).

Vietos politika ilgą laiką buvo laikoma „antriniu“ veiksniu demokratijos kokybei užtikrinti, tačiau įvairūs savivaldos tyrimai rodo, kad vietos politikos lygmuo, kuriame sprendžiamos arba ignoruojamos struktūrinės socialinės problemos, yra itin svarbus (Pierre 2011; Sellers, Lidström 2007). Vietos politikai, būdami arčiausiai piliečių ir bendruomenių, turi galių stiprinti demokratinį procesą per įtraukios bei subalansuotos politikos formavimą, arba priešingai, juos silpninti akcentuojant neoliberalizmo ir ekonominio determinizmo principus.

Manoma, kad per didelis ekonominės srities, laisvos rinkos ir konkurencingumo sureikšminimas politiniame lygmenyje gali kelti riziką demokratijai. Siekiant suprasti šį paradoksą svarbu pažvelgti į neoliberalizmo santykį su demokratija. Įvairiose akademinėse diskusijose vis dažniau sutariama, kad ši ideologija korumpuoja demokratinę sistemą, nes naikina vieną svarbiausių demokratijos principų – pasidalytą socialinę atsakomybę (Näsström, Kalm 2015). Viešojoje, o ypač politinėje erdvėje, ekonomiškai determinuoti argumentai yra pateikiami kaip progresyvūs ir neišvengiami, tačiau, kai pagrindiniu pažangos argumentu tampa ekonominiai svertai, bet ne socialiniai, teisiniai ar aplinkosauginiai argumentai, kenčia visa visuomenė, nes didžioji dalis rizikos vis dažniau yra perkeliama pavieniams piliečiams (Kalleberg 2018). Tokiu būdu neoliberali politika sunaikina saugumą (išsilavinimo, sveikatos, pensijos, socialinių garantijų, paramos tinklų sferose), galimybes (įsidarbinimo, karjeros, kvalifikacijos, uždario, stabilumo) ir nupilietina žmones, nes atima iš jų galimybes reikšmingai paveikti politinius sprendimus (Standing 2014; Butler 2009). Šios neoliberalizmo pasekmės stipriai prisideda prie demokratijos kokybės, kurią lemia tvarus ir efektyvus institucinis tinklas bei aktyvus piliečių įsitraukimas, nuosmukio (Munck 2016).

Naujausi savivaldos, vietos demokratijos kokybės ir politinės lyderystės tyrimai Lietuvoje rodo santykinai ribotą vietos gyventojų įsitraukimą į sprendimų priėmimą ir vietos politinės darbotvarkės formavimą (Bučaitė-Vilkė 2021; Lazauskienė, Bučaitė-Vilkė 2018). Tačiau kartu pastebima, kad merų vaidmuo yra labai svarbus savivaldos prioritetų formavimo procese (Lazauskienė, Bučaitė-Vilkė 2018). Tad kyla klausimas, kokį vaidmenį šiame procese atlieka savivaldybių tarybų nariai (tekste vartojamas trumpinys STN). Siekiant atsakyti į šį klausimą straipsnyje keliama diskusija apie tai, kaip suvokiamas vietos politikų vaidmuo, derinant skirtingus savivaldos prioritetus, kurių vieni apima socialinės gerovės ir sanglaudos elementus, kiti labiau siejasi su liberalios rinkos principais, tokiais kaip ekonominis konkurencingumas, viešųjų paslaugų privatizacija ir didesnis rinkos interesų įtraukimas į vietos politikos dienotvarkę. Taigi svarbus šios straipsnio akcentas – vietos lygmens politikų nuostatos ir vaidmenys, kurie formuojasi ir dominuoja dabartinės savivaldos kontekste vystant viešąsias paslaugas bei formuojant savivaldybės veiklos prioritetus. Straipsnyje keliama klausimai, kokia yra STN laikysena įvairių politinių sričių atžvilgiu? Ar jie savo požiūriu labiau remia įtraukią bei subalansuotą politiką, ar jų politinėje veikloje dominuoja neoliberali logika?

Empiriniai duomenys leidžia pateikti išvadas, kaip Lietuvos savivaldybių tarybų nariai prioritetizuoja svarbias savivaldos veiklos sritis ir kaip vertina viešųjų paslaugų organizavimo principus. Minėti aspektai analizuojami remiantis projekto „Kaip keičiasi vietos politikos vaidmuo savivaldoje: lyderystė, institucijos ir bendruomenės“ (Nr. S-MIP-23-17) metu atlikto kiekybinio tyrimo „Lietuvos tarybos nariai“ empirinio tyrimo duomenimis.

Pirmoji straipsnio dalis skirta vietos politikų vaidmens analizei, diskutuojant platesniame demokratijos kokybės pokyčių kontekste. Antroje straipsnio dalyje pristatomos empiriniais rezultatais paremtos išvados apie vietos politikų veiklos prioritetus ir požiūrius. Straipsnio pabaigoje pateikiamos išvados, kuriose apibendrinamas besikeičiantis vietos politikų vaidmuo savivaldoje.

KODĖL SVARBŪS VIETOS POLITIKAI?

Straipsnyje keliamas klausimas, koks yra vietos politikų vaidmuo formuojant savivaldybei svarbius veiklos prioritetus. Vietos demokratijos kokybė priklauso ne tik nuo formalių institucijų, bet ir nuo to, kaip išrinkti politikai suvokia savo vaidmenį. Galime teigti, kad vietos politikai atlieka tarpininko vaidmenį tarp valstybės institucijų ir bendruomenių. Jie yra laiko- ir jungiamąja grandimi tarp piliečių ir valdžios institucijų, visuomenės poreikius paverčianti politiniais sprendimais. Taigi jie įkūnija „artimąją“ demokratiją (John 2001), t. y. jų sąlyginis artumas piliečiams leidžia efektyviau suprasti žmonių lūkesčius ir problemas. Toks artimas santykis didina pasitikėjimą institucijomis ir jų legitimumą (Denters, Rose 2005). Tyrimai rodo, kad dėl skirtingų valstybių savivaldos sistemų ir autonomijos lygio tarp vietos politikų pastebimi akivaizdūs demokratinės elgsenos skirtumai (Egner, Sweeting, Klok 2013).

Remiantis klasikinėmis Johno Kingdono (1995) įžvalgomis, vietos politikai yra suprantami kaip lokalių prioritetų formuotojai. Jie sprendžia, kurie klausimai patenka į politinę darbotvarkę ir kuriems skiriama dėmesio, o tai daro įtaką įvairių išteklių paskirstymui ir politikos krypties formavimui (Kingdon 1995; cituojama iš Baumgartner 2016). Nors vietos politikus dažnai riboja įvairūs fiskaliniai ar teisiniai suvaržymai, tačiau jų politikos formavimas, vadovavimo stilius ir strateginiai sprendimai lemia tai, kaip apibrėžiamos ir sprendžiamos lokaliai kylančios problemos (Svara 2006; Copus 2004). Šių politikų vertybės, ideologija ir politinė lyderystė atlieka lemiamą vaidmenį apibrėžiant, kaip paskirstyti viešąsias gėrybes ir savivaldos atsakomybės lygį. Be to, vietos politikų gebėjimas mobilizuoti partnerius, derėtis su suinteresuotosiomis šalimis ir pasiekti konsensusą lemia demokratijos kokybės būklę ir politikos teisėtumą (Haus, Sweeting 2006).

Kita vertus, atlikti savivaldos tyrimai taip pat pabrėžia didėjančią vietos politinės lyderystės personalizaciją ir fragmentaciją (Haus, Heinelt 2004). Ryškėja įtampa tarp vadybiškumo ir demokratinės laikysenos vietos tarybose (Mouritzen, Svara 2002). Dažnai šiuos skirtumus lemia nacionalinio konteksto ir institucinės savivaldos sąrangos ypatumai formuojant politikų elgesį ir vaidmenis (Heinelt 2013). Pavyzdžiui, svarstomosios bei dalyvaujamosios demokratijos perspektyvos pabrėžia, kad vietos politikai yra ne tik sprendimų priėmėjai, bet ir pilietinio įsitraukimo bei dalyvavimo procesų skatintojai (Smith 2009). Jų noras remti įtraukimo mechanizmus (pavyzdžiui, dalyvaujamąjį biudžetą, konsultacijas) lemia geresnius demokratijos ir pasitikėjimo parametrus vietos lygmeniu. Tačiau savivaldos institucinė sąranga ir menkas autonomijos lygis gali nulemti mažesnes vietos politikų galias.

Apibendrinant galime teigti, kad vietos demokratijos kokybė gerėja, kai vietos politikai dalyvauja atviruose ir skaidriuose sprendimų priėmimo procesuose. Tačiau ekonominio konkurencingumo svertai gali turėti lemiamos įtakos jų politinei veiklai. Dažnai vietos politikai patiria spaudimą teikti pirmenybę ekonomikos augimui, o ne socialiniam teisingumui, aplinkosaugai ar tvariai politikai. Tad vietos politinio elito atsakas į šį spaudimą turi didelę įtaką lokalios politikos formavimui (Heinelt 2016). Dažnai vietos politikai tampa svarbiausiais veikėjais, kurie stiprina arba priešinasi pagal principą iš viršaus į apačią nukreiptiems, į rinką orientuotiems valdymo modeliams.

VIETOS POLITIKOS KAITA: DISKUSIJA DĖL DEMOKRATIJOS KOKYBĖS

Šiame straipsnyje pabrėžiami pagrindiniai veiksniai, kurie prisideda prie diskusijos apie vietos politikų vaidmenį savivaldoje. Viena vertus, neabejojama, kad vietos politikai yra itin svarbi atstovaujamosios ir dalyvaujamosios demokratijos dalis (Heinelt 2013, 2016). STN aktyviai

palaiko atstovaujamosios demokratijos elementus, tokius kaip rinkimai ir išrinktų atstovų gebėjimas priimti vietos sprendimus bei formuoti prioritetus (Egner, Sweeting, Klok 2013). Tyrimai rodo, kad merai ir vietos politikai dažnai formuoja kompleksiškas vietos demokratijos versijas, atitinkančias B. R. Barberio (1984) apibrėžtą dalyvaujamosios demokratijos sampratą (Barber 1984).

Kita vertus, vietos politikų vaidmuo formuojasi kur kas platesniame nacionalinės politikos, viešųjų paslaugų infrastruktūros, gerovės valstybės principų bei rinkos ekonomikos kontekste. Vienas iš aktualių klausimų yra susijęs su viešųjų paslaugų aprėptimi. Dažnai diskutuojama apie viešųjų paslaugų vystymą remiantis neoliberalios politikos principais – privatizavimu, rentabilumu, optimizavimu, efektyvumu, tariama rinkos savireguliacija ir politiniame lauke vis labiau įsivyraujančiu ekonominiu determinizmu. Kritikai teigia, kad politinė strategija sukomercinti ar privatizuoti viešąsias paslaugas yra vertinama kaip rizika demokratijai bei visai visuomenei, nes valstybės valdomas sritis vis dažniau perima privatus sektorius, o viešųjų paslaugų, kaip visiems vienodai prieinamų ir paskirstomų gėrybių, idėja tampa sunaikiai įgyvendinama (Näsström, Kalm 2015; Kalleberg 2018; Mazzucato 2013).

Daroma prielaida, kad neoliberali ideologija įtvirtina gana siaurą demokratijos kokybės sampratą, kurioje tenkinančiu pilietiškumo kokybės dėmeniu laikomas pakankamas gyventojų balsavimo lygmuo ir epizodinis jų įsitraukimas į politinius, dažniausiai mažos vertės infrastruktūrinius, o ne strateginius, sprendimus. Šiuo atžvilgiu stokojama platesnio požiūrio, kad piliečiai yra aktyvūs susitarimo dėl socialinių naudų bei bendrų atsakomybių turėtojai ir kūrėjai, o ne tik pasyvūs gavėjai. M. T. McCluskey (2018) šios pilietiškumo sampratos dominimą sieja su pastaraisiais dešimtmečiais Vakarų šalyse įsitvirtinusių neoliberalių politinių naratyvu, kad žmonės tėra ekonomikos bei politikos pakeleiviai, bet ne formuotojai. Šis požiūris yra labai patogus politiniam ir ekonominiam elitui, nes įtvirtina *kantrybės technologijas* palaikančias nuostatas, kurios pasitarnauja mažinant žmonių socialines garantijas „vardan geresnės ateities ir inovacijų“ (Berlant 2011). *Kantrybės technologijos* yra siejamos su gilėjančiomis demokratinėmis institucijomis – švietimo, sveikatos, socialinės apsaugos, užimtumo – krizėmis, kurias lemia per didelė koncentracija į ekonomines veiklas ir reakcingos, o ne strategiškos politikos vystymas (Lorey 2015; Puar 2012). Tokios politikos pasekmės labiausiai paliečia vidutines ir pažeidžiamas visuomenės grupes ir gilina visuomenės prekariškumą, kuris ne tik didina jų nesaugumą, bet ir skatina konkurencinį žmonių elgesį siekiant pranašumo ir praktiškai visus bendrapiliečius įsuka į agresyvias varžybas dėl statusų, privilegijų, darbo, dėmesio, paslaugų ar išteklių (Standing 2014; Butler 2009; Kalleberg 2018). Šiame kontekste kyla pavojus, kad neoliberalios jėgos, užuot mobilizavusios žmones bendram tikslui, gali atvesti juos į visų kovą prieš visus, paskatinti rinktis pavojingas politines jėgas ar nupilietinti (Czuba, Muster 2024; Standing 2014). Pastebėta, kad žmonių socialinis ir ekonominis prekariškumas stipriai koreliuoja su jų politinėmis nuostatomis, informaciniu pažeidžiamumu ir turi akivaizdžias pasekmes – sparčiai augantį palaikymą populistinėms / kraštutinėms partijoms (Antonucci ir kt. 2022; Šumskas, Puslys 2021).

Kaip vienas iš pavyzdžių, rodančių besikeičiančias visuomenės nuotaikas demokratijos kokybės atžvilgiu yra didėjantis palankumas stipriam politinio lyderio vaidmeniui. Remiantis Europos socialinio tyrimo duomenimis, Lietuvoje palankumas stipriam politiniam lyderiui, kurio galios nevaržytų teisės aktai, vidutiniškai siekia 4,33² balo. Bendras visų tyrime dalyvavusių šalių

² Balas skaičiuotas 10-ies balų sistemoje, kur 0 reiškė, kad toks lyderis visiškai nepriimtinas, o 10 – visiškai priimtinas.

vidurkis buvo 2,89 balo. Lietuvoje tokių respondentų, kuriems visiškai nepriimtinas autoritarinis lyderis, buvo tik 23,9 proc. Pagal demokratijos svarbą Lietuva, 10-osios Europos socialinio tyrimo bangos duomenimis, atsidūrė priešpaskutinėje vietoje iš visų tyrime dalyvavusių šalių (ESS Round 10: European Social Survey 2023).

Pastebima, kad prastėjančiam demokratijos vertinimui daug įtakos turi neoliberalios politikos pasekmės – išaugęs socialinis ir ekonominis prekariškumas, netikrumas, nestabilumas ir nelygybė (Kalleberg 2018; Berlant 2011; McCluskey 2018). Žmonės, kurie tampa socialiai, ekonomiškai ir politiškai pažeidžiami, yra linkę nusivilti demokratinėmis institucijomis ir tampa mažiau atsparūs antidemokratiškoms jėgoms (Standing 2011; Dörre, Kraemer, Speidel 2006). Griežtesnio požiūrio šiuo klausimu šalininkai teigia, kad neoliberalizmas ir jo pasekmės – prekariškumas – nedera su demokratija, nes prieštarauja esminei jos sąlygai – pasidalytai atsakomybei. Sutariama, kad demokratija plačiąja prasme remiasi pažadu apsaugoti visuomenės narius nuo pažeidžiamumo ir sušvelninti jo padarinius, teisingai paskirstant bendros atsakomybės našą (Näsström, Kalm 2015). Neoliberalios politikos principai ardo tokios atsakomybės principą ir skatina laisvių bei atsakomybių privatizavimą. Dėl šių pokyčių keičiasi ir socialinė dinamika – visuomenės nariai, keletą dešimtmečių galėję pasikliauti gerovės valstybės teikiamomis garantijomis, palaipsniui jų nebetenka ir tampa ne tik socialiai pažeidžiami, bet ir depolitizuojami (Standing 2014; Butler 2004; Czuba, Muster 2024). Tad vietos politikų vaidmuo tokiaime kontekste tampa ypač svarbus – jie savo veikla gali prisidėti stiprinant ar silpninant demokratinį procesą ir pasitikėjimą jais.

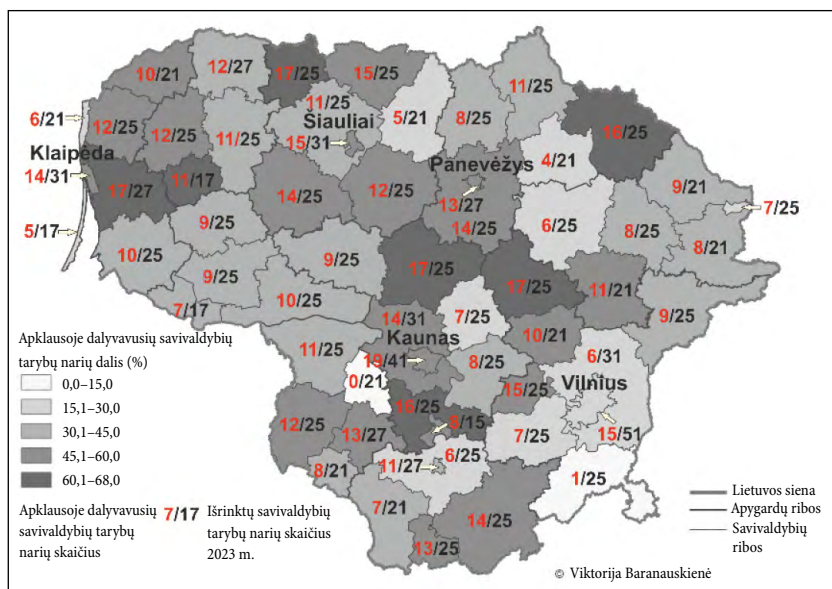
METODOLOGIJA

Teorinėje straipsnio dalyje aptarta mokslinė literatūra ir įvairių tyrimų duomenys akcentuoja kintančius visuomenės vertinimus vietos demokratijos atžvilgiu. Tai įpareigoja atidžiau pažvelgti į vietos vaidmenį, prioritetus bei kelti diskusijas, koks jų vaidmuo siekiant spręsti šiandienės visuomenės problemas. Straipsnyje analizuojami kiekybinės apklausos „Lietuvos tarybos nariai“ duomenys, kurie buvo surinkti įgyvendinant projektą „Kaip keičiasi vietos politiko vaidmuo savivaldoje: lyderystė, institucijos ir bendruomenės“. Projekto tikslas – ištirti vietos lygmens politinės lyderystės aspektus ir įvertinti tarybos narių politinius prioritetus bei požiūrius apie demokratiją, pasitikėjimą, savivaldos funkcijas.

Apklausa yra lyginamosios 28-iose Europos šalyse vykdomo tyrimo „Vietos tarybos nariai“ (angl. *Return of the Councilors*) dalis³. Lietuva į šį tyrimą įsitraukė 2023 m., o duomenys jam buvo renkami 2024 m. vasario–kovo mėnesiais elektroniniu būdu. Apklausos nuoroda buvo išsiųsta Lietuvos STN elektroninio pašto adresais, surinktais iš savivaldybių institucijų ir Vyriausiosios rinkimų komisijos interneto svetainių. Respondentų sąrašas buvo sudarytas remiantis naujausiu (2023 m.) savivaldos rinkimų duomenimis. Pagal juos, Lietuvos savivaldybių tarybose iš viso yra 1 498 tarybos nariai (Lietuvos vyriausioji rinkimų komisija, 2023). Tyrime dalyvavo 632 respondentai (1 pav.).

Atliekant tyrimą buvo laikomasi svarbių etikos reikalavimų – tyrimo dalyviai buvo informuoti apie apklausos metu surinktų duomenų panaudojimo tikslus, jie tyrime dalyvavo savanoriškai, duomenys buvo renkami anonimiškai.

³ Dėl projektinių įsipareigojimų šiame straipsnyje yra analizuojami tik Lietuvos duomenys, neįtraukiant tarptautinio palyginamumo su kitomis tyrime dalyvavusiomis šalimis. Palyginamoji visų šalių analizė bendru partnerių sutarimu bus galima tik išleidus tarptautinę monografiją tyrimo pagrindu.

1 pav. STN skaičius savivaldybėse ir jų dalis apklausoje

Šaltinis: projekto „Kaip keičiasi vietos politiko vaidmuo savivaldoje: lyderystė, institucijos ir bendruomenės“ (No. S-MIP-23-17) metu atliktos apklausos duomenys.

Tyrimo tikslinė grupė. Sociodemografinių charakteristikų apžvalga (žr. 1 lentelę) rodo, kad labiausiai tyrime reprezentuojama grupė buvo 44–78 metų amžiaus vyrai, turintys aukštąjį

1 lentelė. Tyrime dalyvavusių STN sociodemografinės charakteristikos, proc.

Gimimo metai		Lytis		Išsilavinimas		Užimtumas							
						Dirba / Nedirba		Privatus / Viešasis sektorius		Sektorius		Darbo pozicija	
1981 ir vėliau	14,4	Vyras	60,8	Pagrindinis	0,2	Taip	82,8	Privatus	40,9	Žemės ūkis, žuvininkystė	9,2	Vadovas (-ė)	35,9
1980–1965	33,4	Motėris	34,9	Vidurinis	3,5					Pramonė	8,0	Specialistas (-ė)	52,6
1964–1946	30,5	Nėnėrėjo atskleisti	4,3	Aukštasis	96,3	Ne	17,2	Viešasis	59,1	Paslaugų sektorius	82,9	Darbininkas (-ė)	0,5
1945 ir anksčiau	21,7											Verslo ar ūkio savininkas (-ė)	11,0

ar jam prilygstantį išsilavinimą. Daugiau STN dirbo viešajame sektoriuje, o pagal pramonės šakas dominavo jų užimtumas paslaugų srityje. Apie pusę (46,9 proc.) tyrimo dalyvių užėmė aukštesnes pozicijas – daugiau nei trečdalis (35,9 proc.) užėmė vadovaujančias pozicijas ir daugiau nei dešimtadalis (11,0 proc.) turėjo savo nuosavą verslą / ūkį. Tokia STN pozicijų darbo rinkoje kompozicija sufleruoja, kad nemaža jų dalis disponuoja ne tik politine, bet ir ekonomine galia.

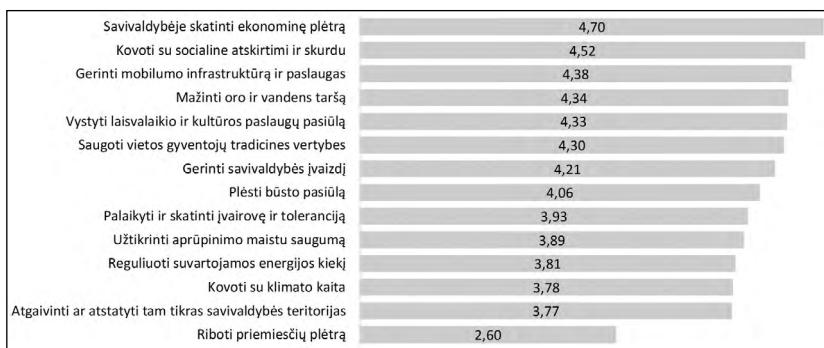
Siekiant atskleisti STN požiūrius apie svarbius vietos valdžios darbotvarkės tikslus bei viešųjų paslaugų organizavimo principus buvo pasirinkti du tyrimo klausimai. Pirmasis klausimas apie svarbius savivaldybės dienotvarkės tikslus sietinas su anksčiau apžvelgtomis teorijomis, kurios kritikuoja dominuojantį dėmesį ekonominei plėtrai kitų sričių atžvilgiu. Atitinkamai klausimas apie viešųjų paslaugų vystymo principus atspindi, kiek vietos politikai pritaria arba nepritaria neoliberaliai jų vystymo eigai.

Teiginys, kad *žmonės, pasirinkę gyventi už miesto ribų, turėtų būti pasirengę susidurti su mažesniu viešųjų paslaugų pasiekiamumu*, atspindi į rinkos poreikius, sąnaudų mažinimą ir ekonominį efektyvumą orientuotą politiką, kurios kontekste neretai pasimeta svarbūs lygybės ir demokratijos principai. Tai reiškia, kad viešosios paslaugos yra konsoliduojamos ten, kur jos yra ekonomiškai naudingos (pvz., miestuose), o nutolusios vietovės jų stokoja. Teiginys, kad *piliečiai turėtų turėti galimybę pasirinkti tarp viešųjų ir privačių viešųjų paslaugų teikėjų*, atspindi neoliberalų dėmesį individualiam pasirinkimui ir konkurencijos didinimui. Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad toks pasirinkimas yra svarbi piliečių įgalinimo priemonė, tačiau ja visuomenėje palaipsniui yra diegiamos institucionalizuoto individualizmo praktikos (Beck, Beck-Gernsheim 2002), kurios didina prekariškumą ir nelygybę – pasiturinčios asmenų grupės nudreifuoja į privačių teikėjų, kurie pakeičia valstybines institucijas, rinkas, o likusieji stengiasi derinti privačiai teikiamas paslaugas su viešosiomis, kurių kokybė ir prieinamumas nuosekliai prastėja. Teiginys, kad *konkurencija tarp paslaugų teikėjų gerina viešųjų paslaugų kokybę*, atspindi tikėjimą rinkos efektyvumu, nors įvairūs tyrimai (McCluckey 2018) rodo, kad konkurencija dažnai lemia sąnaudų mažinimą, o ne realų paslaugų kokybės gerinimą, ypač tokiose socialiai jautriose srityse kaip sveikatos apsauga, socialinė rūpyba ar švietimas. Teiginys, kad *savivaldybėse mažai naudos iš paslaugų privatizavimo ar perdavimo į privatus rankas*, kvestionuoja neoliberalius argumentus apie privatizacijos naudą ir efektyvumą, nes neretai privatizacija valstybei lemia didesnes sąnaudas, sumažina demokratinę paslaugų priežiūrą, lemia prastesnę jų kokybę ir silpnina politines galimybes tenkinti piliečių poreikius per viešųjų paslaugų tinklą (Mazzucato 2013).

Siekiant visapusiškiau išanalizuoti duomenis ir nustatyti ryšius tarp skirtingų savivaldybės dienotvarkės tikslų buvo skaičiuojami Spirmeno (angl. *Spearman*) koreliacijos koeficientai tarp teiginio, kad svarbu *savivaldybėje skatinti ekonominę plėtrą* ir likusių teiginių. Taip pat buvo taikoma dispersinė analizė (angl. *one way analysis of variance*) siekiant įvertinti, ar egzistuoja statistiškai reikšmingi skirtumai tarp STN amžiaus, lyties, savivaldybės, kurioje dirba tarybos narys, dydžio ir jų požiūrio į svarbius savivaldybės tikslus ir viešųjų paslaugų vystymo principus. Taip pat analizėje buvo taikoma aprašomoji statistika. Duomenys buvo analizuoti su SPSS programa.

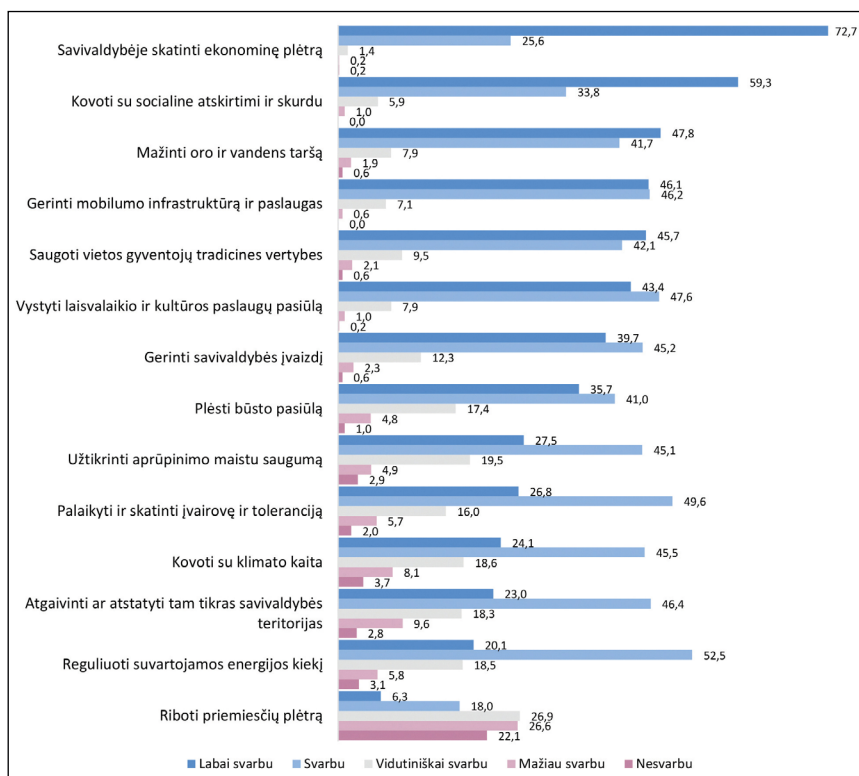
VIETOS POLITIKŲ POŽIŪRIAI Į SAVIVALDYBĖS DARBOTVARKĖS TIKSLUS IR VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ VYSTYMĄ

Kaip rodo statistinių duomenų analizė, klausimas apie vietos valdžios prioritetinius tikslus atskleidžia, kad svarbiausias yra ekonominės plėtros skatinimas. Antruoju prioritetu yra įvardijama kova su socialine atskirtimi ir skurdu, o trečiuoju – mobilumo infrastruktūros ir paslaugų gerinimas (2 ir 3 pav.).

2 pav. Svarbūs vietos valdžios darbotvarkės tikslai. Vidurkiai 5-balėje sistemoje (1 – nesvarbu, 5 – labai svarbu). Originali klausimo formulė: „Jūsų nuomone, kiek svarbūs turėtų būti šie vietos valdžios darbotvarkės tikslai?“, kur 1 – visai nesvarbu, 5 – labai svarbu

Šaltinis: projekto apklausos duomenys, autorių skaičiavimai.

3 pav. Vietos valdžios darbotvarkės tikslai pagal svarbą, proc. Originali klausimo formulė: „Jūsų nuomone, kiek svarbūs turėtų būti šie vietos valdžios darbotvarkės tikslai?“, kur 1 – visai nesvarbu, 5 – labai svarbu

Šaltinis: projekto apklausos duomenys, autorių skaičiavimai.

Procentinis pasiskirstymas (3 pav.) rodo, kad tarp daugelio STN pagrindiniu vietos politikos tikslu nepriklausomai nuo jų sociodemografinių charakteristikų yra laikomas ekonominės plėtros vystymas – 72,7 proc. tyrimo dalyvių teigė, kad tai yra labai svarbus savivaldybės darbotvarkės tikslas. Kova su skurdu ar atskirtimi labai svarbi buvo 59,3 proc. tyrimo dalyvių, o mobilumo infrastruktūros ir paslaugų klausimai – 46,1 proc. dalyvių.

Spirmeno koreliacijos analizė (2 lentelė) parodė, kad ekonominės plėtros tikslas teigiamai koreliuoja su daugeliu kitų tikslų, tačiau jų ryšių stiprumas dažniausiai buvo labai silpnas ir tik vienu atveju silpnas.

Nors koreliacija tarp ekonominės plėtros ir siekio *vystyti laisvalaikio ir kultūros paslaugų pasiūlą* buvo silpna ($r_s = 0,201$, $p < 0,001$), bet kartu ji buvo stipriausia palyginti su kitomis sritimis. Tai galima paaiškinti STN siekiu atliepti augančius šiuolaikinių bendruomenių poreikius, pagerinti gyventojų pasitenkinimą vietos politika, padidinti savivaldybių patrauklumą ir pritraukti investicijas. Kita vertus, pastebima, kad kultūros ir laisvalaikio paslaugų plėtros poreikis yra glaudžiai susijęs su didėjančia regionų atskirtimi, priemiesčių plėtra ir viešųjų paslaugų privatizavimo ar jų konsolidavimo urbanizuotuose centruose tendencijomis (Bučaitė-Vilkė 2022). Taigi, vos stipresnis ryšys tarp šių tikslų gali atspindėti ir politinio dėmesio koncentravimą į šiuos pokyčius.

Labai silpni ryšiai matomi tarp ekonominės plėtros ir socialinių (pvz., *palaikyti ir skatinti įvairovę bei toleranciją* ($r_s = 0,184$, $p < 0,001$); *kovoti su socialine atskirtimi ir skurdu* ($r_s = 0,154$, $p < 0,001$); *plėsti būsto pasiūlą* ($r_s = 0,151$, $p < 0,001$); *gerinti mobilumo infrastruktūrą ir paslaugas* ($r_s = 0,079$, $p < 0,05$) bei aplinkosauginių (pvz., *kovoti su klimato kaita* ($r_s = 0,126$, $p < 0,01$); *mažinti oro ir vandens taršą* ($r_s = 0,121$, $p < 0,001$) tikslų. Taip pat tikslai, kuriuos būtų galima sieti su tvaria ir ilgalaike politika (*riboti priemiesčių plėtrą* ($r_s = 0,014$, nereikšminga); *užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą* ($r_s = 0,178$, $p < 0,001$), turi nereikšmingus arba labai silpnus ryšius su ekonominėmis ambicijomis. Silpna koreliacija tarp ekonominės plėtros tikslų ir socialinių

2 lentelė. Koreliacijos koeficientai tarp teiginio „Svarbu savivaldybėje skatinti ekonominę plėtrą“ ir kitų teiginių

Spirmeno rho		P reikšmė	N
Atgaivinti ar atstatyti tam tikras savivaldybės teritorijas	,175**	$p < 0,001$	616
Gerinti mobilumo infrastruktūrą ir paslaugas	,079*	$p < 0,05$	620
Vystyti laisvalaikio ir kultūros paslaugų pasiūlą	,201**	$p < 0,001$	621
Plėsti būsto pasiūlą	,151**	$p < 0,001$	619
Saugoti vietos gyventojų tradicines vertybes	,151**	$p < 0,001$	620
Palaikyti ir skatinti įvairovę bei toleranciją	,184**	$p < 0,001$	612
Mažinti oro ir vandens taršą	,121**	$p < 0,01$	623
Reguluoti suvartojamos energijos kiekį	,194**	$p < 0,001$	617
Užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą	,178**	$p < 0,001$	614
Gerinti savivaldybės įvaizdį	,149**	$p < 0,001$	618
Riboti priemiesčių plėtrą	0,0139232	$p > 0,05$	615
Kovoti su socialine atskirtimi ir skurdu	,154**	$p < 0,001$	627
Kovoti su klimato kaita	,126**	$p < 0,01$	618

Šaltinis: projekto apklausos duomenys, autorių skaičiavimai.

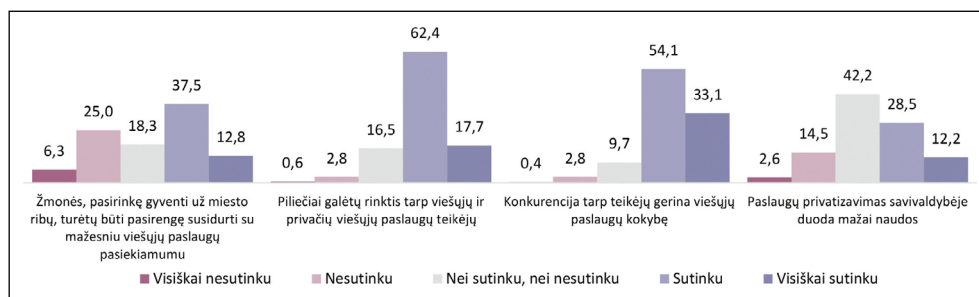
bei aplinkosauginių siekių atspindi tendencijas pirmenybę teikti išskirtinai ekonominiams procesams, o šie ne visada dera su socialinio teisingumo, demokratijos bei aplinkosaugos tvarumu besirūpinančia politine perspektyva.

Tyrime taip pat buvo vertinama, ar egzistuoja reikšmingi skirtumai tarp požiūrio į svarbias vietos politikos sritis ir STN demografinių charakteristikų – amžiaus, lyties ir savivaldybės, kurioje dirba, dydžio. Atlikta dispersinė analizė (angl. *one way analysis of variance*) parodė, kad egzistuoja pavieniai statistiškai reikšmingi skirtumai tarp STN amžiaus, lyties ir savivaldybės, kurioje dirba tarybos narys, dydžio ir jų požiūrio į svarbius tikslus. Pavyzdžiui, išryškėjo, kad egzistuoja statistiškai reikšmingi skirtumai tarp STN amžiaus ir tarp šių prioritetų: *atgaivinti ar atstatyti tam tikras savivaldybės teritorijas* ($F(3) = 4,72; p < 0,01$), *gerinti mobilumo infrastruktūrą ir paslaugas* ($F(3) = 5,04; p < 0,01$) bei *palaikyti ir skatinti įvairovę ir toleranciją* ($F(3) = 2,89; p < 0,05$). Taip pat ši analizė parodė, kad egzistuoja statistiškai reikšmingi skirtumai tarp savivaldybės, kurioje dirba STN, dydžio ir tarp šių prioritetų: *užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą* ($F(1) = 5,52; p < 0,05$) ir *riboti priemiesių plėtrą* ($F(1) = 8,66; p < 0,05$). Galiausiai, taikyta dispersinė analizė parodė, kad egzistuoja statistiškai reikšmingi skirtumai tarp vietos politikos lyties ir tarp šių prioritetų svarbos: *gerinti mobilumo infrastruktūrą ir paslaugas* ($F(1) = 9,75; p < 0,01$), *vystyti laisvalaikio ir kultūros paslaugų pasiūlą* ($F(1) = 4,86; p < 0,05$), *plėsti būsto pasiūlą* ($F(1) = 4,39; p < 0,05$), *saugoti vietos gyventojų tradicines vertybes* ($F(1) = 5,28; p < 0,05$), *palaikyti ir skatinti įvairovę ir toleranciją* ($F(1) = 10,05; p < 0,001$), *užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą* ($F(1) = 4,56; p < 0,05$), *gerinti savivaldybės įvaizdį* ($F(1) = 9,27; p < 0,01$) ir *kovoti su klimato kaita* ($F(1) = 5,37; p < 0,05$). Apibendrinant galima teigti, kad daugiausiai skirtumų išryškėjo lyginant vyrų ir moterų požiūrius – moterys labiau nei vyrai linko sureikšminti socialines, aplinkosaugos bei tvarios politikos sritis. Vis dėlto vertinant STN požiūrį į ekonominės plėtros svarbą, statistiškai reikšmingų skirtumų tarp skirtingų politikų grupių nepastebėta (3 lentelė). Ši analizė leidžia daryti prielaidą, kad iš esmės visi tyrime dalyvavę STN, nepriklausomai nuo amžiaus, lyties ar savivaldybės, kurioje dirba, skirtumų, turi gana panašias politines vertybes ir ekonominės plėtros požiūriu sudaro gana homogenišką grupę ir prioretizuoja ekonomikos plėtrą skatinančias strategijas.

3 lentelė. Vietos politikų požiūrio į prioritetą „Savivaldybėje skatinti ekonominę plėtrą“ dispersinė analizė

Kintamieji	Vidurkis (V)	Standartinis nuokrypis (SN)	F (df)	p reikšmė
Lytis	Vyrai	4,70	0,08 (1)	0,780
	Moterys	4,71		
	Visi	4,71		
Savivaldybės tipas	Didžiųjų miestų sav.	4,64	3,17 (1)	0,075
	Kitų miestų ir rajonų sav.	4,72		
	Visi	4,70		
Gimimo metai	1981 ir vėliau	4,68	0,14 (3)	0,936
	1965–1980	4,71		
	1946–1964	4,70		
	1945 ir anksčiau	4,72		
	Visi	4,70		

Šaltinis: projekto apklausos duomenys, autorių skaičiavimai.

4 pav. STN požiūris į viešąsias paslaugas, proc.

Šaltinis: projekto apklausos duomenys, autorių skaičiavimai.

Svarbius rezultatus atskleidžia teiginių (4 pav.) apie viešąsias paslaugas visuminis vertinimas. Duomenys rodo, kad daugumai respondentų pateikti teiginiai buvo priimtini – 87,2 proc. visiškai pritarė / pritarė, kad *konkurencija tarp teikėjų gerina viešųjų paslaugų kokybę*; 80,1 proc. visiškai pritarė / pritarė, kad *piliečiai galėtų rinktis tarp viešųjų ir privačių paslaugų teikėjų*; 50,3 proc. visiškai pritarė / pritarė, kad *žmonės, pasirinkę gyventi už miesto ribų, turėtų būti pasirengę susidurti su mažesniu viešųjų paslaugų pasiekiamumu*; 17,1 proc. visiškai nepritarė / nepritarė, kad *paslaugų privatizavimas duoda mažai naudos*, tad iš esmės manė, kad jis yra naudingas, o nemaža dalis (42,2 proc.) STN nebuvo apsisprendę dėl šio vertinimo. Statistiškai reikšmingų⁴ skirtumų tarp įvairių STN grupių požiūrių nepastebėta, tad ir šių teiginių vertinimo kontekste galima daryti prielaidą, kad STN pasižymi gana homogenišku požiūriu į neoliberaliais principais vystomas viešųjų paslaugų teikimo praktikas ir iš esmės yra linkę joms pritarti.

IŠVADOS

Atlikta analizė atskleidžia, kad tarp Lietuvos vietos politikų vyrauja ekonomiškai determinuotas požiūris į savivaldos darbotvarkės tikslus bei viešųjų paslaugų organizavimo principus. Didžioji dalis savivaldybių tarybų narių ekonominę plėtrą įvardijo kaip svarbiausią vietos politikos darbotvarkės tikslą. Taip pat dauguma pritarė teiginiais apie konkurencijos tarp paslaugų teikėjų kūrimo bei galimybės rinktis tarp privačių ir viešųjų paslaugų naudą. Nemaža respondentų dalis buvo linkę gyventojams perkelti atsakomybę dėl mažesnio viešųjų paslaugų prieinamumo už miestų ribų ir manė, kad paslaugų privatizavimas yra naudingas. Nors socialinės atskirties ir skurdo mažinimas buvo pasirinktas antru savivaldybių politinės darbotvarkės prioritetu, tačiau tyrimo metu nustatyti silpni koreliaciniai ryšiai tarp ekonominės plėtros ir socialinių bei aplinkosauginių tikslų leidžia daryti prielaidą, kad savivaldos lauke dominuoja ekonominė logika. Šie rezultatai leidžia kelti prielaidą, kad siekiant labiau atliepti sudėtingas socialines ir aplinkosaugines problemas bei augančius gyventojų poreikius, svarbu persvarstyti bei labiau subalansuoti savivaldos valdymo kryptis.

Apibendrintai galima daryti išvadą, kad tyrimo dalyvių nuostatos sutampa su bendresne politine tendencija – pagrindiniu politiniu prioritetu laikoma ekonominė plėtra ir ekonominis

⁴ Buvo atlikta dispersinė analizė siekiant įvertinti, ar egzistuoja statistiškai reikšmingi skirtumai tarp STN amžiaus, lyties ir savivaldybės bei šių 4 teiginių. Dėl straipsnio apimties ribojimų, nepateikiami papildomi šios analizės duomenys.

konkurencingumas, o šios idėjos neretai yra perkeliamos ir į demokratinių institucijų bei viešųjų paslaugų organizavimo procesus (pavyzdžiui, naujasis viešasis valdymas (Gruening 2001). Tikėtina, kad tokia politinė dienotvarkė prisideda prie pasidalytos atsakomybės mažėjimo visuomenėje ir gali kelti specifines rizikas demokratijai, kadangi viešoji politika tampa vis labiau priklausoma nuo rinkos mechanizmų bei interesų, o tai iš esmės silpnina demokratinį valdymą bei platesnių visuomenės grupių atstovavimą.

Tolesniuose moksliniuose tyrimuose ir viešose diskusijose būtų svarbu kelti tokius klausimus: kaip būtų galima užtikrinti pusiausvyrą tarp ekonominės plėtros ir socialinio teisingumo, demokratinių įsipareigojimų bei aplinkosauginio tvarumo; kokie sprendimai galėtų sumažinti neigiamas neoliberalios politikos pasekmes viešųjų paslaugų organizavimo procesams; kaip būtų galima sumažinti grėsmes demokratijai, plačiau žvelgiant į demokratinius procesus ir neoliberalios politikos poveikį visuomenei.

Gauta 2024 09 25

Priimta 2025 05 05

Literatūra

1. Antonucci, L.; D'Ippoliti, C.; Horvath, L.; Krouwel, A. 2022. *Uncovering the Missing Link Between Precarity and Populist Voting*. London: Web Publication London School of Economics.
2. Barber, B. R. 1984. *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. University of California Press.
3. Baumgartner, F. R. 2016. 'John Kingdon and the Evolutionary Approach to Public Policy and Agenda Setting', in *Handbook of Public Policy Agenda Setting*, 53–66.
4. Beck, U.; Beck-Gernsheim, E. 2002. *Individualization*. London: Sage.
5. Berlant, L. 2011. *Cruel Optimism*. Durham, NC: Duke University Press.
6. Brenner, N. 2004. *New State Spaces: Urban Governance and the Rescaling of Statehood*. OUP Oxford.
7. Bučaitė-Vilkė, J. 2022. *Social Investment and Territorial Inequalities: Mapping Policies and Services in the Baltic States*. Peter Lang International Academic Publishers.
8. Bučaitė-Vilkė, J. 2021. 'Participation of Interest Groups at Local Level: Any Space for Democracy in Inter-Municipal Cooperation?', in *Local Government in Europe*. Bristol University Press, 141–160.
9. Butler, J. 2004. *Precarious Life: The Powers of Mourning and Violence*. London and New York: Verso.
10. Butler, J. 2009. *Frames of War: When is Life Grievable?* London: Verso.
11. Copus, C. 2004. *Party Politics and Local Government*. Manchester University Press.
12. Czuba, M.; Muster, R. 2024. 'Is the Young Precariat a Problem of Modern Democracy? A Case Study of Poland', *Politics and Governance* 12.
13. Denters, B.; Rose, L. E. 2005. *Comparing Local Governance: Trends and Developments*. Palgrave Macmillan.
14. Dörre, K.; Kraemer, K.; Speidel, F. 2006. 'The Increasing Precariousness of the Employment Society: Driving Force for a New Right Wing Populism?' *International Journal of Action Research* 2(1): 98–128.
15. Egner, B.; Sweeting, D.; Klok, P. J. 2013. *Local Councillors in Europe*. Wiesbaden: Springer.
16. *ESS Round 10: European Social Survey. 2023: ESS-10 2020 Documentation Report*. Edition 3.0. Bergen, European Social Survey Data Archive, Sikt – Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway for ESS ERIC.
17. Gruening, G. 2001. 'Origin and Theoretical Basis of New Public Management', *International Public Management Journal* 4(1): 1–25.
18. Haus, M.; Sweeting, D. 2006. 'Local Democracy and Political Leadership: Drawing a Map', *Political Studies* 54(2): 267–288.
19. Haus, M.; Heinelt, H. 2004. 'How to Achieve Governability at the Local Level? Theoretical and Conceptual Considerations on a Complementarity of Urban Leadership and Community Involvement', in *Urban Governance and Democracy*. Routledge, 22–49.
20. Heinelt, H. 2016. 'Councillors' Notions of Democracy, and Their Role Perception and Behaviour in the Changing Context of Local Democracy', in *The Changing Context of Local Democracy*. Routledge, 8–28.
21. Heinelt, H. 2013. 'Councillors and Democracy: What do They Think, and How Can Differences in Their Views be Explained?', in *Local Councillors in Europe*. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden, 85–96.
22. John, P. 2001. *Local Governance in Western Europe*. Sage.

23. Kalleberg, A. L. 2018. *Precarious Lives: Job Insecurity and Well-being in Rich Democracies*. Cambridge, UK: Polity Press.
24. Lazauskienė, A.; Bučaitė-Vilkė, J. 2018. „Vietos politinės lyderystės paieškos: kokio mero nori Lietuvos gyventojai“, *Filosofija. Sociologija* 29(4): 276–284.
25. Lorey, I. 2015. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. London: Verso Books.
26. Lietuvos vyriausioji rinkimų komisija. 2023. Prieiga per internetą: <https://byt.lt/f4S7p> (žiūrėta 2024 09 09).
27. Mazzucato, M. 2013. *The Entrepreneurial State*. London, UK: Anthem Press.
28. McCluskey, M. T. 2018. *Are We Economic Engines too? Precarity, Productivity, and Gender*. 49 University of Toledo Law Review. 631.
29. Mouritzen, P. E.; Svava, J. H. 2002. *Leadership at the Apex: Politicians and Administrators in Western Local Governments*. University of Pittsburgh Press.
30. Munk, G. L. 2016. 'What is Democracy? A Reconceptualization of the Quality of Democracy', *Democratization* 23(1): 1–26.
31. Näsström, S.; Kalm, S. 2015. 'A Democratic Critique of Precarity', *Global Discourse* 5(4): 556–573.
32. Pierre, J. 2011. *The Politics of Urban Governance*. Bloomsbury Publishing.
33. Puar, J. 2012. 'Precarity Talk: A Virtual Roundtable with Lauren Berlant, Judith Butler, Bojana Cvejić, Isabell Lorey, Jasbir Puar, and Ana Vujanović', *TDR* (1988–) 56(4): 163–177.
34. Sellers, J. M.; Lidström, A. 2007. 'Decentralization, Local Government, and the Welfare State', *Governance* 20(4): 609–632.
35. Smith, G. 2009. *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation*. Cambridge University Press.
36. Standing, G. 2011. *The Precariat: The New Dangerous Class*. London: Bloomsbury Academic.
37. Standing, G. 2014. *A Precariat Charter: From Denizens to Citizens*. London: Bloomsbury Academic.
38. Svava, J. H. 2006. 'The Search for Meaning in Political-administrative Relations in Local Government', *International Journal of Public Administration* 29(12): 1065–1090.
39. Šumskas, G.; Puslys, D. 2021. *Lietuvos visuomenės poveikumas dezinformacijai*. Vilniaus politikos analizės institutas.

IEVA DRYŽAITĖ, JURGA BUČAITĖ-VILKĖ, AISTĖ LAZAUSKIENĖ,
VIKTORIJA BARANAUSKIENĖ

Closer to Citizens or Closer to the Market? Assessing the Priorities of Lithuanian Municipal Councillors

Summary

In recent decades, the public debate on the importance of local politics has become central to understanding the changes in the quality of local democracy. This article examines the importance of local politicians for contributing to the quality of democracy in the context of neoliberal policies. It is argued that local politicians (councillors), as the mediators between the citizens and government, can make a significant contribution to strengthening or weakening local democracy, depending on their political preferences, roles and orientations. Based on a quantitative survey of Lithuanian municipal councillors, this paper examines councillors' agenda priorities and how they perceive their roles within local government. The paper concludes that there is a distinction between social welfare and economic competitiveness in the agenda priorities of local politicians. The findings contribute to the debate on changing local governance and transformations in local political leadership.

Keywords: local democracy, municipal councillors, role of politicians, self-governance, Lithuania